

พัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ (พ.ศ. 2499-2527)

การศึกษาเรื่องพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย มาเป็นลำดับเริ่มตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดการศึกษาพยาบาลในปี พ.ศ. 2439 โดยตลอดจนถึงปี พ.ศ. 2527 ตามขอบเขตที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ในเบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนในโครงสร้างการจัดหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาพื้นฐานทั่วไป อีกทั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการวิเคราะห์พัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ เฉพาะสถาบันการศึกษาพยาบาลใน กรุงเทพมหานคร โดยจะวิเคราะห์พัฒนาการในด้านสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิชาพื้นฐานทั่วไปในโครงสร้างของหลักสูตร เริ่มต้นจากหลักสูตร พ.ศ. 2499 จนถึง พ.ศ. 2524 และวิเคราะห์รายละเอียด เปรียบเทียบพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปแต่ละสถาบันในด้าน จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การบริหารวิชาการ การเรียนการสอน และสรุปการวิเคราะห์ เสนอเป็นลำดับดังนี้

ประวัติและพัฒนาการของการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์

การจัดหลักสูตรการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ก่อกำเนิดขึ้น เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2439 เป็นหลักสูตรการฝึกหัดวิชาแพทย์ ผดุงครรภ์ มีกำหนดเวลาเรียน 3 ปี แบ่งเป็นภาคฤดูร้อน 2 ปี และภาคปฏิบัติ 2 ปี รับนักเรียนจบประถมสามัญ (ป. 3 - ป. 4) มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อให้บริการที่ปลอดภัยแก่มารดาและทารก ซึ่งมีอัตราการตายสูงมากจากการคลอดในสมัยนั้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2465 จึงมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่เป็นรับนักเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 3 อายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ ดำเนินการสอนด้วยหลักสูตรดังกล่าวในโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์ สังกัดกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2469 ได้ปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิชาการพยาบาลแผนใหม่ โดยใช้ชื่อ "หลักสูตรโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์" เปลี่ยน

แผนการศึกษาเป็น 3 ปี 6 เดือน เรียนวิชาการพยาบาลทั่วไป 3 ปี และวิชาผดุงครรภ์ 6 เดือน จัดแบ่งการสอนเป็น 2 ระยะคือ 6 เดือนแรก เป็นระยะเตรียมหรือระยะ Probation นักเรียนต้องสอบผ่านทุกวิชาที่เรียนในระยะนี้ จึงจะมีโอกาสได้เรียนต่อไปจนจบหลักสูตร ระยะนี้โรงเรียนได้ย้ายจากกระทรวงธรรมการไปสังกัดกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนกระทั่ง พ.ศ. 2485 จึงย้ายไปสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในฐานะแผนกวิชาหนึ่งของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล กรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

พ.ศ. 2493 เริ่มการฟื้นฟูวิชาการใหม่ หลังจากหยุดชงักไปชั่วคราวระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรจาก 3 ปี 6 เดือน เป็น 4 ปี โดยเพิ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุขให้มากขึ้น และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น "โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย"

พ.ศ. 2499 ซึ่งเป็นปีที่นับว่ามีความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในความก้าวหน้าของวิชาชีพพยาบาลในประเทศไทย โดยโรงเรียนพยาบาลศิริราช ได้เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ขึ้น เป็นแห่งแรก มีมาตรฐานการศึกษาเท่าเทียมกับหลักสูตรปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ทั้งนี้ด้วยการเสนอของคุณหญิงพินดาภย พิทยาเกท ผู้ซึ่งได้ผลักดันและวางหลักการในการเพิ่มหลักสูตรวิชาพยาบาลถึงคณบดีปริญญา รวมทั้งได้ขอให้มีการพิจารณาหลักสูตรดังกล่าวโดยแสดงหลักการไว้ดังนี้

หลักการในการเพิ่มหลักสูตรวิชาพยาบาลถึงคณบดีปริญญา

1. โดยที่วิชาพยาบาล เป็นวิชาชีพที่เหมาะสมสำหรับสตรี เพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยไข้ ทูพลาภาพและเด็กทั้งภายนอกและภายในครอบครัวของตนเอง การศึกษาวิชาพยาบาลในประเทศไทย ยังมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ สมควรปรับปรุงให้สูงขึ้น เท่าเทียมกับต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ของประเทศชาติแล้ว ยังทำให้การติดต่อกับต่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาวิชา เพิ่มเต็มสดวกยิ่งขึ้น

2. โดยที่การแพทย์และการสาธารณสุขสมัยปัจจุบัน ได้ขยายวงงานกว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีการค้นคว้าเพิ่ม เต็มความรู้ขึ้นอีกมากมายหลายแขนง วิชาพยาบาลซึ่ง เป็นวิชาที่ต้อง

ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ก็ควรต้องขยับวิทยฐานะให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน

3. โดยที่การศึกษาค้นมหาวิทยาลัย จะเป็นรากฐานก่อให้เกิดความมั่นคง แก้ววิชาพยาบาลยิ่งขึ้น และความมั่นคงอันนี้ หมายถึง ความปลอดภัยของประชาชนและกิจการทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล

4. โดยที่พยาบาลที่ได้รับการศึกษาค้นปริญญา จะเป็นผู้เหมาะสมแก่หน้าที่รับผิดชอบต่าง ๆ สามารถวางแผนการและดำเนินงาน ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขกิจการงานก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ชั้นอาจารย์ละหัวหน้า)

5. โดยที่โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ เป็นโรงเรียนวิชาชีพโรงเรียนหนึ่งของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์สมควรได้รับการปรับปรุง ให้มีระดับการศึกษาสูง เพื่อความก้าวหน้าในด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย

การศึกษาตามหลักสูตรเก่ายังคงดำเนินไปตามเดิม แต่มีนโยบายที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้ถึงขั้นเตรียมอุดมศึกษา (พิณพาทย์ พิทยาเกศ 2499)

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในครั้งนี้ นอกจากจะกระทำเพื่อผลิตพยาบาลชั้นสูงที่สามารถทำหน้าที่ครูแล้ว ยังถือว่าหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรฉบับแรกของสาขาพยาบาลศาสตร์ที่มีลักษณะการบรรจุวิชาพื้นฐานทั่วไป ซึ่งเน้นหนักในส่วนวิชาด้านวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ มีวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ ชีวเคมี กายวิภาคและสรีรวิทยา เป็นต้น สำหรับวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และภาษา เป็นส่วนประกอบเพียงส่วนน้อย โครงสร้างของหลักสูตรเน้นที่วิชาชีพ เป็นสำคัญ อีกทั้งยังมีได้มีการแบ่งหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และไม่มีกำหนดจำนวนหน่วยกิตแยกตามหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปอย่างชัดเจนได้ แต่ผลจากการเปิดหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตพยาบาลในครั้งนี้ ทำให้โรงเรียนพยาบาลฯ ได้เพิ่มจำนวนชั้น เพื่อการผลิตพยาบาลให้ทันกับความต้องการในด้านการรักษาพยาบาลและอนามัย ซึ่งมีมากขึ้นตามการขยายตัวของพลเมืองและภาวะเศรษฐกิจของสังคม วิธีการจัดหลักสูตรเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิชาพื้นฐานทั่วไปกับวิชาชีพฉบับนี้ มีลักษณะการจัดแบบวิธีแยก (Separation) โดยจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปก่อนการเรียนวิชาชีพในช่วง 2 ปี แรกของการศึกษา และคงลักษณะเช่นนี้มาจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2502 ซึ่งมีการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาพยาบาลระดับอนุปริญญาให้เท่าเทียมกับมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับการเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์การแพทย์

ก็ยังอาศัยหลักสูตรของปี พ.ศ. 2499 เป็นแนวทาง เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนชั่วโมงในการเรียนและจำนวนหน่วยกิตบ้างเล็กน้อย โดยคงรูปแบบการจัดในลักษณะเดิม

รูปแบบของการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบวิธีคู่ขนาน (Parallel) จัดให้นักศึกษาพยาบาลเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปคู่ขนานกันไปกับวิชาชีพตลอด 4 ปี เมื่อ พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล โดยหลักสูตรนี้จัดร่วมอยู่ในหลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลและผดุงครรภ์ และวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรของสถาบันแห่งนี้ นักศึกษาพยาบาลทุกคนต้องเรียนระดับอนุปริญญาพยาบาลและผดุงครรภ์ในระยะ 3 ปีแรก เสียก่อน เมื่อสำเร็จแล้วผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามมาตรฐานกำหนดไว้จึงจะเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) อีก 1 ปีได้ การบรรจุวิชาพื้นฐานทั่วไปสำหรับหลักสูตรดังกล่าวได้มีการเพิ่มเติมวิชาคณิตศาสตร์ (ใช้ชื่อวิชาว่า Calculus) ไว้ในหมวดวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ รวมทั้งมีการกระจายสัดส่วนรายวิชาแต่ละหมวด แต่จะไม่แยกหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปกับหมวดพื้นฐานวิชาชีพออกจากกันอย่างชัดเจน ในโครงสร้างของหลักสูตร พร้อมทั้งจะไม่แยกหมวดภาษาออกจากหมวดมนุษยศาสตร์อีกด้วย ที่น่าสังเกตในหลักสูตรนี้ คือ มีการบรรจุวิชาแนวความคิดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความเจ็บป่วย (Concept of Health & Illness) 2 หน่วยกิตไว้ในหมวดสังคมศาสตร์ด้วย และคงวิชาไว้ตลอดจนถึงหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (หลักสูตร พ.ศ. 2524) ความเปลี่ยนแปลงในระยะนี้ ไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนในรูปแบบวิธีการจัด เท่านั้นยังได้มีการเพิ่มเติมรายวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ให้มากขึ้น ไม่ได้เน้นเพียงวิชาทางวิทยาศาสตร์แต่อย่างใดเลย กล่าวคือ

หมวดสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยวิชา

Concept of Health & Illness	3	หน่วยกิต
The Individual & Culture	3	หน่วยกิต

หมวดมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยวิชา

Thai Government & Political System	3	หน่วยกิต

Comparative Religion	2 หน่วยกิต
Physical Education	ไม่นับหน่วยกิต
Music and Art Appreciation	ไม่นับหน่วยกิต
English	18 หน่วยกิต

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป เป็นแบบวิธีคู่ขนานนี้ มีปรากฏให้เห็นรูปแบบตลอดมา ในทุกหลักสูตรสาขาการพยาบาลระดับปริญญาตรี 4 ปี ไม่ว่าจะ เป็นหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ซึ่งมีการปรับปรุงหลักสูตรต่อมา เป็นระยะ เริ่มจาก ปี พ.ศ. 2515, พ.ศ. 2516 หรือแม้กระทั่งปี พ.ศ. 2522 ที่ยังคงอาศัยหลักสูตรนี้อยู่ในปัจจุบันก็ตาม รวมทั้งหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี ที่มีการปรับปรุงต่อมามี 2518 และ 2524 ด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นหลักสูตรในสถาบันการศึกษาพยาบาลแห่งอื่น ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสหประชาชาติไทย (หลักสูตร พ.ศ. 2521) วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ (หลักสูตร 2520) วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ทั้ง 2 แห่ง เปลี่ยนใช้หลักสูตรระดับปริญญาตรีในปีเดียวกันคือ พ.ศ. 2524 และวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ (หลักสูตร พ.ศ. 2520) ก็จะยึดการจัดรูปแบบเป็นลักษณะเดียวกันคือ วิธีคู่ขนาน ส่วนการจัดรูปแบบแยกคงมีปรากฏในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499 เพียงฉบับเดียว

การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาระดับสำคัญของวิชาชีพพยาบาลในปี พ.ศ. 2499 นอกจากจะมีการยกระดับและปรับมาตรฐานการศึกษาพยาบาลให้ทัดเทียมกับหลักสูตรปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ โดยรับผู้สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 8 หรือ ม.ศ. 5 (มัธยม 6 ปัจจุบัน) ระยะเวลาศึกษา 4 ปี แล้วการเปลี่ยนแปลงโดยจัดให้มีหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ขึ้นในครั้งนี้นับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นการศึกษาระดับปริญญาตรีครั้งแรกที่มีการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป เข้าไว้ในหลักสูตร ถือ เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่มีผลต่อคุณลักษณะของบัณฑิตทางการพยาบาล ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะผลิตครูพยาบาล โดยหวังว่าบัณฑิตทางพยาบาลจะเป็นผู้เหมาะสมแก่หน้าที่รับผิดชอบต่าง ๆ สามารถวางแผนการและดำเนินงาน ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขกิจการงานก้าวหน้า

ยั้งขึ้น (พิณพาทย์ พิทยาเกท, 2499)

วิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) โดยเฉพาะวิชาทางวิทยาศาสตร์เมื่อเริ่มนั้นอยู่ในความรับผิดชอบดำเนินการจัดสอนที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในระยะ 2 ปีแรกของการเรียนในหลักสูตร ซึ่งการสอนวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และภาษา ทางโรงเรียนพยาบาลศิริราชจะเป็นผู้รับผิดชอบ หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพื้นฐานทั่วไปครั้งแรกนี้ จะเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ โดยวิชาเหล่านี้จัดกลุ่มไว้ในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 โปรแกรมการเรียน และหน่วยกิตรายวิชา 2 ปีแรกของหลักสูตรวิทยาศาสตร์

บัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499

1st. semester - 12 weeks		2nd semester - 12 weeks		3rd. semester - 11 weeks	
First year					
Biology	4+2=6x12	72	Biology	2+4=6x12	72
Chemistry	3+3=6x12	72	Chemistry	3+3=6x12	72
Physics	2+3=5x12	60	Physics	2+3=5x12	60
General Psychology	2+0=2x12	24	General Psychology	2+0=2x12	24
English I	3+0=3x12	36	English I	3+0=3x12	36
Introduction to Nurs. Prof.	1+0=1x12	12	Introduction to Nurs. Prof.	1+0=1x12	12
Physical Education & Act.	0+4=4x12	48	Physical Education & Act.	0+4=4x12	48
Total		324	Total		324
Second year					
Human Anatomy &	2+3=5x12	60	Human Anatomy &	2+3=5x12	60
Human Physiology			Human Physiology		
Micro Parasit. Immund.	2+3=5x12	60	Micro. Parasit. Immund.	2+3=5x12	60
Biochemistry	1+3=4x12	48	Nutrition & Cooking	2+2=4x12	48
English II	3+0=3x12	36	English II	3+0=3x12	36
Sociology	2+0=2x12	24	Sociology	2+0=2x12	24
Mat. Med. & Therapeutics I	2+0=2x12	24	Mat. Med.	2+0=2x12	24
Nursing Arts	3+4=7x11	84	Nursing Arts	3+2=5x12	60
Total		336	Total		312
3rd. semester - 11 weeks					
Biology	2+4=6x11	66	Biology	2+4=6x11	66
Chemistry	3+3=6x11	66	Chemistry	3+3=6x11	66
Physics	2+3=5x11	55	Physics	2+3=5x11	55
English I	3+0=3x11	33	English I	3+0=3x11	33
Intro. Nurs. Fund of Nurs. care	2+0=2x11	22	Intro. Nurs. Fund of Nurs. care	2+0=2x11	22
Physical Education & Act.	0+1=4x11	44	Physical Education & Act.	0+1=4x11	44
Total		286	Total		286

ที่มา : เอกสารหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499 ของโรงเรียน-
พยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์

หลังจากหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างของการจัดสัดส่วนรายวิชาพื้นฐานทั่วไปหลายระยะ โดยจะพิจารณาสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพของแต่ละหลักสูตรในแต่ละสถาบันประกอบด้วย

1. การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ของสถาบันสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ภาควิชาพยาบาล-ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
2. การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี ของสถาบัน สังกัดกระทรวงกลาโหม 2 แห่งคือ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก สังกัดกระทรวงมหาดไทย 1 แห่งคือ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ และสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 1 แห่งคือ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ

การวิเคราะห์สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงลักษณะและโครงสร้างการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป ในหลักสูตรแต่ละสังกัด ปรากฏข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตร พ.ศ. 2499 และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ของสถาบันสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ในระยะแรกของการจัดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499 ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรีทางการพยาบาลฉบับแรกนั้น เป็นหลักสูตรที่มีการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปสัมพันธ์กับวิชาชีพในลักษณะ เป็นแบบแยก โดยเน้นให้มีวิชากลุ่มวิทยาศาสตร์มากกว่ากลุ่มวิชาอื่นในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และจะไม่ปรากฏวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในรายวิชาพื้นฐานทั่วไปเลย การจัดทำหลักสูตรฉบับนี้โดยเฉพาะในส่วนของวิชาพื้นฐานทั่วไป ปรึกษาและขอแนวคิดการจัดวิชาจาก ดร.กำแหง พลาวงกูร ซึ่งเห็นว่าการศึกษาศาขพยาบาลศาสตร์นั้น นักศึกษาพยาบาลจะต้อง เรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ให้คิด เป็น และรู้จักการค้นคว้า (จำ เรียง กูรมะสุวรรณ, สัมภาษณ์) ทั้งนี้คณะกรรมการทางฝ่ายการศึกษาพยาบาลนำโดยคุณหญิงพิณพาทย์ พิตยา เกท ก็ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องบรรจุวิชาพื้นฐานทั่วไปไว้ในหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องมีมาตรฐานทัด เทียมกับหลักสูตรปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ หลักสูตรฉบับนี้มีหน่วยกิต เฉพาะวิชาพื้นฐานทั่วไป รวม 98 หน่วยกิต แบ่งการศึกษาเป็น 3 ภาค (semester) แต่ละภาคมี

12 สัปดาห์ ยกเว้นภาคที่ 3 มี 11 สัปดาห์ ใช้เวลาการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไป 2 ปี โครงสร้างของหลักสูตรยังไม่แบ่งแขนงหรือกลุ่มวิชาชัดเจน และไม่ปรากฏการระบุเหตุผลที่ชัดเจนในการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาต่าง ๆ ไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้เพราะในระยะแรกนั้นความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานสอนวิชาเหล่านี้อยู่กับคณะ เกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งต่อมาได้โอนความรับผิดชอบต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ มาอยู่กับคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เดิม) เอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จึงเกิดการสูญหายไปบ้าง หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2499 นี้ยังคงเป็นต้นแบบที่วางแนวทางให้หลักสูตรฉบับต่อ ๆ มา ซึ่งภายหลัง ดร.วิเชียร ทวีลาภ ได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร โดยลดจำนวนหน่วยกิตให้น้อยลงจากเดิม เป็นหน่วยกิตรวมหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป (ในเอกสารหลักสูตร เรียกหมวดการศึกษาทั่วไป) 76 หน่วยกิต (หลักสูตรคณะแพทยศาสตร์ ศิริราช 2516 : 7) แบ่งการศึกษาเป็น 2 ภาค (semester) มีการร่างหลักสูตรครั้งนี้ในปี พ.ศ. 2515 และปรับปรุงร่างนำออกใช้ในปีการศึกษา 2516 โครงสร้างของหลักสูตรหมวดการศึกษาทั่วไป (General Education) ที่ปรับปรุงแล้วมีดังนี้

วิทยาศาสตร์ (Natural Sciences)	54	หน่วยกิต
สังคมศาสตร์ (Social Sciences)	6	หน่วยกิต
มนุษยศาสตร์ (Humanities)	16	หน่วยกิต
(วิชาภาษาอังกฤษ)		
รวม	<u>76</u>	<u>หน่วยกิต</u>

เหตุผลที่เกิดมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงโครงสร้างให้ชัดเจนขึ้นนั้น ปรากฏจากปรัชญาของคณะพยาบาล ซึ่งเชื่อว่าพยาบาลวิชาชีพต้องเป็นผู้ประกอบด้วยสติปัญญาหลักแหลม รอบรู้ในการเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ หลักสูตรจึงต้องประกอบด้วยวิชาทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ (Behavioral Sciences) (หลักสูตรคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช 2516 : 3)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ฉบับร่าง พ.ศ. 2512 ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ซึ่งสถาบันแห่งนี้จัดตั้งขึ้น เป็นโรงเรียนพยาบาลของโรงพยาบาลรามาธิบดี

เมื่อ พ.ศ. 2513 คณะกรรมการจัดร่างหลักสูตรครั้งแรก เป็นอาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช ประกอบด้วย อาจารย์ดวงใจ สิงห์เสนี (ปัจจุบัน เป็นคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) และคณะรวม 4 ท่าน (มีชาวต่างประเทศร่วมด้วย 1 ท่าน จึงมีการร่างหลักสูตร เป็นภาษาอังกฤษ) (สุภาณี พันธน้อย, สัมภาษณ์) หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรร่วมกับระดับอนุปริญญาในระยะ 3 ปีแรกของการศึกษาตามหลักสูตร แบ่งการศึกษาเป็น 3 ภาค แต่ละภาคมี 12 สัปดาห์ ใช้เวลาศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไป เฉพาะหมวดวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ใน 2 ปีแรก อยู่ในความรับผิดชอบของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับหมวดอื่นอีก 2 หมวด จะแยกศึกษาตลอดหลักสูตร อยู่ในความรับผิดชอบของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มีหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปรวม 73 หน่วยกิต โครงสร้างหลักสูตรแบ่งออก เป็น

วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	26 หน่วยกิต
สังคมศาสตร์	12 หน่วยกิต
มนุษยศาสตร์ (รวมวิชาภาษา)	35 หน่วยกิต
รวม	<u>73 หน่วยกิต</u>

หลักสูตรฉบับนี้ ใช้มาเป็นระยะ เวลาประมาณ 6 ปี จึงมีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างหลักสูตร โดย เฉพาะส่วนวิชาพื้นฐานทั่วไปในปี พ.ศ. 2518 ลดจำนวนหน่วยกิตรวมและแยกหมวดวิชา ภาษาออกจากหมวดมนุษยศาสตร์ แบ่งการศึกษาเป็น 2 ทวิภาค (ทวิภาคละ 18 สัปดาห์) และ 1 ภาคฤดูร้อน (9 สัปดาห์) ในระยะ 3 ปีแรกของการศึกษา สำหรับปีที่ 4 จะไม่มีการแบ่งภาคฤดูร้อน มีหน่วยกิตรวมวิชาพื้นฐานทั่วไป 50 หน่วยกิต ประกอบด้วยโครงสร้างดังนี้

วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	24 หน่วยกิต
สังคมศาสตร์	10 หน่วยกิต
มนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
ภาษา (ภาษาอังกฤษ)	10 หน่วยกิต
รวม	<u>50 หน่วยกิต</u>

เหตุผลสำหรับการปรับปรุงโครงสร้างวิชาในครั้งนี้ ปรากฏจากปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2518 ว่า การเลือกวิชาที่สอน และการวางลำดับ

วิชาต่าง ๆ นั้นควรเกี่ยวข้องประสานกัน เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ โดยสามารถนำความรู้จากวิชาสรีรวิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพยาบาลผู้ป่วย เป็นรายบุคคล (หลักสูตรภาควิชาพยาบาลศาสตร์ 2518 : 2) นอกจากนี้แล้วการจัดวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน ซึ่งมีน้ำหนักของหน่วยกิตในโครงสร้างมากกว่าวิชาในหมวดอื่นก็ด้วยมุ่งหวังให้นักศึกษามีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และรู้จักการค้นคว้า (สุวิทย์ เพียรกิจกรรม, สัมภาษณ์) การปรับปรุงหลักสูตรในโอกาสต่อมา ปี พ.ศ. 2524 กลับมีจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปรวม 65 หน่วยกิต ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิม ประกอบด้วยโครงสร้างดังนี้

วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	41	หน่วยกิต
สังคมศาสตร์	8	หน่วยกิต
มนุษยศาสตร์	8	หน่วยกิต
ภาษา	8	หน่วยกิต
รวม	<u>65</u>	หน่วยกิต

ปัจจุบันหลักสูตรฉบับนี้ยังคงใช้อยู่ แต่มีการปรับหน่วยกิตในปีการศึกษา 2526 โดยเฉพาะหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ แยกหมวดพื้นฐานวิชาชีพออกจากหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป คงเหลือหน่วยกิตในหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 23 หน่วยกิต สำหรับรายวิชาจะไม่มีเปลี่ยนแปลง รวมทั้งจำนวนหน่วยกิตในอีก 3 หมวดด้วย การปรับปรุงลักษณะโครงสร้างในครั้งนี้อิงมาจากมีการประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2525 ด้วย เหตุผลเดียวกันนี้ในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชที่ปรับปรุงจากหลักสูตร พ.ศ. 2522 ซึ่งลดจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปจาก 76 หน่วยกิตในปี พ.ศ. 2516 มาเป็น 68 หน่วยกิต ในปี 2522 โดยเหตุผลของการที่ต้องบรรจุวิชาผดุงครรภ์ เข้าไว้ในหลักสูตรให้สำเร็จวิชาการพยาบาลและผดุงครรภ์ในตัวเอง ภายในเวลา 4 ปี จึงต้องมีความจำเป็นที่ต้องลดวิชาและจำนวนหน่วยกิตวิชาวิทยาศาสตร์ลงดังกล่าว และหลักสูตรที่ได้ปรับแยกบางวิชาของหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ออกไปเป็นวิชาหมวดพื้นฐานวิชาชีพในหลักสูตรฉบับนี้ที่ใช้ในปัจจุบันจะเหลือจำนวนหน่วยกิตวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เพียง 23 หน่วยกิต สำหรับจำนวนหน่วยกิตหมวดอื่น ได้แก่ หมวดสังคมศาสตร์ลดลงเหลือ 4 หน่วยกิต หมวดมนุษยศาสตร์เหลือ 4 หน่วยกิต ส่วนหมวดภาษาที่แยกวิชาภาษาออกจากหมวด

มนุษยศาสตร์มีหน่วยกิต 10 หน่วยกิต คิดเป็นหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไป 41 หน่วยกิต (คู่มือ
นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล 2527)

นอกจากการปรับปรุงลักษณะโครงสร้างหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปใน 2 สถาบัน
ดังกล่าวแล้ว อีกสถาบันหนึ่งคือ วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ซึ่งเป็นสถาบันสมทบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเช่นกัน ได้เริ่มเปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ในปี พ.ศ. 2521 โดยเป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจากหลักสูตรระดับอนุปริญญา ด้วยเหตุผลของการสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ใช้ผลผลิตและสังคม (หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย 2521 : 2) โครงสร้างการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรฉบับนี้ แบ่งอย่างชัดเจนได้แนวทางจากหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาอื่น มุ่งหวังให้ความรู้และส่งเสริมนักศึกษาให้เป็นพยาบาลที่มีความสามารถ กอปรด้วยคุณธรรม และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ (หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย 2521 : 11) แบ่งการศึกษาเป็น 2 ภาค ภาคละ 16 สัปดาห์ มีหน่วยกิตหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปรวม 30 หน่วยกิต โครงสร้างประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชาดังนี้

วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	6 หน่วยกิต
สังคมศาสตร์	9 หน่วยกิต
มนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
ภาษา	9 หน่วยกิต
รวม	<u>30 หน่วยกิต</u>

หลักสูตรฉบับนี้ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือโครงสร้างรายวิชาแต่อย่างใด

สรุปรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) แสดงไว้ในตารางที่ 3 สำหรับการเปลี่ยนแปลงหน่วยกิตในแต่ละหมวดวิชาของหลักสูตรแต่ละปี สรุปแสดงไว้ในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการตั้งวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล)

หัวข้อการเปลี่ยนแปลง	การตั้งวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล					
	หลักสูตรคณะพยาบาลศาสตร์ ศึกษาระดับปริญญาตรี		หลักสูตรภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลวชิราวุธ		หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	
	พ.ศ. 2499	พ.ศ. 2516 และ 2522	พ.ศ. 2512	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2524-2526	พ.ศ. 2521
<u>สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลง</u>	- ไม่ปรากฏ เหตุชัดเจนในการจัดวิชาแต่เป็นหลักสูตรที่จัดเพื่อผลิตบุคลากรที่ต้องมีความรู้กว้าง	1. หลักสูตรฉบับแรกมีจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปสูง 2. สาขาพยาบาลเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติการมนุษยธรรมจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโดยมรารวิชาต่าง ๆ และจัดหมวดวิชาชุดเงินขึ้น	- ไม่ปรากฏ เหตุชัดเจน เช่นเดียวกับหลักสูตร พ.ศ. 2499 แต่หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรฉบับแรกของ วามาริยัติ	- ต้องการให้นักศึกษาเข้าใจอารมชาติ- มนุษย์และนำวิชา- การในหมวดต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับวิชาชีพได้	- ผลจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิชาชีพ พ.ศ. 2525 ทำให้มีการจัดโครงสร้างชุดเงินตามเกณฑ์	- สอดคล้องตามแนวทางการจัดหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ
<u>ผลของกาเปลี่ยนแปลง</u>	1. ยกระดับการศึกษาพยาบาลตามมาตรฐานของหลักสูตรปริญญาตรีสาขาอื่น มีจำนวนหน่วยกิตรวม = 98 หน่วยกิต	1. จำนวนหน่วยกิตรวม ปี พ.ศ. 2516 = 76 หน่วยกิต ปี พ.ศ. 2522 = 68 หน่วยกิต และคงเหลือ 41 หน่วยกิต ในปี พ.ศ. 2526	1. จำนวนหน่วยกิตรวม = 73 หน่วยกิต	1. จำนวนหน่วยกิตรวม = 50 หน่วยกิต	1. จำนวนหน่วยกิตรวม = 65 หน่วยกิตใน พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2526 = 47 หน่วยกิต	1. จำนวนหน่วยกิตรวม = 30 หน่วยกิต
<u>ผู้จัดวางหลักสูตร</u>	คณะผู้ซึ่งพิจารณา สหวิทยาเขตและคณะ	คณะกรรมการหลักสูตร โดยการนำของ ดร. วิเชียร ไวรลภ	คณะดำเนินการร่างหลักสูตรจากคณะพยาบาลศาสตร์ศึกษาระ	คณะกรรมการผู้รับผิดชอบหลักสูตร	คณะกรรมการร่างหลักสูตร	คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร
<u>ระยะเวลาการใช้หลักสูตร</u>	ไม่ชัดเจน	ประมาณ 6 ปีจนถึงหลักสูตรปัจจุบัน (หลักสูตร พ.ศ. 2522)	ประมาณ 6 ปี	ประมาณ 6 ปี	ใช้อยู่ในปัจจุบัน	ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตแต่ละหมวดของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล)

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไป									
	หลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล				หลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี				หลักสูตรของ วพ. สภากาชาดไทย	
	พ.ศ. 2499	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2512	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2521	
วิทยาศาสตร์และ										
คณิตศาสตร์	29	54	26	23	26	24	41	23	6	
สังคมศาสตร์	10	6	6	4	12	10	8	8	9	
มนุษยศาสตร์	24	16	16	4	35	6	8	8	6	
ภาษา	-	-	-	10	-	10	8	8	9	
รวม	63	76	68	41	73	50	65	47	30	

หมายเหตุ การที่จำนวนหน่วยกิตหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ศิริราชพยาบาลและของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี มีจำนวนสูง เนื่องจากมีแนวคิดรวมวิชาพื้นฐานวิชาชีพ เข้าไว้ตามลักษณะ เฉพาะของสายวิชาชีพ ซึ่งแตกต่างจากจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ที่ได้มีการแยกหมวดพื้นฐานวิชาชีพออกไปตามแนวทางสากล แต่ในระยะต่อมา ประมาณ พ.ศ. 2526 หลักสูตรของ 2 สถาบันแรกก็ได้แยกรายวิชาหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ออกมาอยู่ในหมวดพื้นฐานวิชาชีพ ตามลักษณะของหลักสูตรระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป

2. การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์
ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) ของสถาบันสังกัดกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และ
กระทรวงสาธารณสุข

การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรของสถาบันทั้ง 3 สังกัด อาศัยเกณฑ์ตาม
แนวทางการจัดวิชาของกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข โดยหลักสูตรระดับ
ปริญญาตรี เดิมฉบับแรก พ.ศ. 2520 ของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ มุ่งหวังให้นักศึกษาประกอบ
กิจกรรมด้วยความรอบคอบ ยึดหยุ่นมองเห็นการณ์ไกล (หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ
2527 : 29) แบ่งการศึกษาเป็น 2 ภาค และ 1 ภาคฤดูร้อน มีหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไป
รวม 66 หน่วยกิต ประกอบด้วยโครงสร้าง 4 หมวดวิชาคือ

วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	38	หน่วยกิต
สังคมศาสตร์	12	หน่วยกิต
มนุษยศาสตร์	8	หน่วยกิต
ภาษา	8	หน่วยกิต
รวม	<u>66</u>	<u>หน่วยกิต</u>

ซึ่งทางวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ สังกัดกระทรวงกลาโหม ที่ได้เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรี
ในปีเดียวกัน แม้จะอาศัยเกณฑ์การจัดวิชาในแนวทางเดียวกันแต่มีความแตกต่าง ในลักษณะ
โครงสร้างวิชาพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยกิตรวม โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 61 หน่วยกิต แยกเป็น
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 36 หน่วยกิต สังคมศาสตร์ 11 หน่วยกิต มนุษยศาสตร์ 8 หน่วยกิต
และภาษา 8 หน่วยกิต สรุปโครงสร้างหน่วยกิต แสดงการเปรียบเทียบไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ
และวิทยาลัยพยาบาลรามธิบดี

หมวดวิชา	สถาบัน	วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ	วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์		38	36
สังคมศาสตร์		12	11
มนุษยศาสตร์		8	8
ภาษา		8	8
รวม		66	61

ที่มา : เอกสารหลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พ.ศ. 2520 และวิทยาลัยพยาบาลทหาร-
อากาศ พ.ศ. 2520

สำหรับอีก 2 สถาบันคือ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก สังกัดกระทรวงกลาโหม
กับวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรี เป็นครั้งแรกปี พ.ศ. 2524 พร้อมกัน และคงอาศัยแนวทางและเกณฑ์การจัดวิชาตามของกระทรวง
สาธารณสุข มีโครงสร้างการจัดวิชาและรายวิชาต่างกัน เล็กน้อยดังนี้

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
และวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

หมวดวิชา	สถาบัน	
	วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	36	34
สังคมศาสตร์	8	11
มนุษยศาสตร์	7	10
ภาษา	7	7
รวม	58	62

ที่มา : เอกสารหลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกและวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พ.ศ. 2524

ในทุกหลักสูตรที่กล่าวมาเป็นหลักสูตรที่ปรับมาจากหลักสูตรระดับอนุปริญญาทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2525 แล้ว จะเป็นการปรับปรุงโครงสร้างด้วยการแยกรายวิชาวิทยาศาสตร์บางส่วนไปเป็นวิชาในหมวดพื้นฐานวิชาชีพ ทำให้จำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปลดลงจากเดิม และเพื่อให้องค์ประกอบหลักสูตรมี 4 หมวดวิชาตามเกณฑ์มาตรฐาน มีรายละเอียดเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรเดิมและหลักสูตรใหม่ 4 สถาบัน

สถาบัน	วพ. กงท้พบก		วพ. ทหารอากาศ		วพ. ดำรวจ		วพ. กรุงเทพ		หมายเหตุ
หมวดวิชา	หลักสูตรเดิม ปรับปรุงใหม่		หลักสูตรเดิม ปรับปรุงใหม่		หลักสูตรเดิม ปรับปรุงใหม่		หลักสูตรเดิม ปรับปรุงใหม่		
	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2520-	พ.ศ. 2527	
							2526		
วิทยาศาสตร์และ									สำหรับ 3 สถาบันแรก
คณิตศาสตร์	36	14	36	11	34	12	38	6	หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่
สังคมศาสตร์	8	8	11	11	11	8	12	13	ยังคงใช้หลักสูตรฉบับ-
มนุษยศาสตร์	7	7	6	6	10	10	8	6	เดิม แต่แยกบางราย-
ภาษา	7	7	8	8	7	6	8	8	วิชาออกจากหมวดวิชา
รวม	58	36	61	36	62	36	66	33	วิทยาศาสตร์และคณิต-
									ศาสตร์ไป เป็นวิชาใน
									หมวดพื้นฐานวิชาชีพ

เห็นได้ว่าการปรับปรุงในครั้งนี้ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ทหารอากาศ และตำรวจ จะมีจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปรวม 36 หน่วยกิต เท่ากัน แม้จะแตกต่างกันบ้างในจำนวนหน่วยกิตแต่ละหมวดวิชา 4 กลุ่ม ที่น่าสังเกตคือการปรับปรุงหลักสูตรของ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ ซึ่งมีจำนวนหน่วยกิตรวมวิชาพื้นฐานทั่วไป 33 หน่วยกิต น้อยกว่า วิทยาลัยแห่งอื่น ๆ แต่กลับปรากฏมีการ เน้นหนักวิชาหมวดสังคมศาสตร์ถึง 13 หน่วยกิต ในขณะที่ หมวดวิทยาศาสตร์มีเพียง 6 หน่วยกิต ทั้งนี้ เนื่องจากแนวทางการจัดหลักสูตร เน้นชุมชนอาศัย เหตุผลตามมติที่ 6 ว่าการจัดการ เรียนการสอน เน้นให้นักศึกษามีประสบการณ์ในชุมชน ครอบครัวและบุคคล เพื่อให้ศึกษามีโอกาสศึกษาถึงความต้องการและปัญหาสุขภาพอนามัย ตลอดจนปัญหาด้าน เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ครอบครัว บุคคล ได้อย่างกว้างขวาง โดย ประยุกต์ความรู้ด้านวิชาพื้นฐานทั่วไปมาใช้ปฏิบัติการพยาบาล (หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ 2527 : 6) หลักสูตรดังกล่าว เป็นหลักสูตรที่ใช้กับนักศึกษาพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาล- กรุงเทพอยู่ในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุปการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ใน หลักสูตรฉบับแรก พ.ศ. 2499 มีรูปแบบการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปแบบแยก โดยเน้นเนื้อหาวิชา ทางด้านวิทยาศาสตร์มากกว่าวิชาในด้านอื่น ๆ และยังไม่ปรากฏการจัดแบ่งโครงสร้างแต่ละ หมวดวิชาของวิชาพื้นฐานทั่วไปชัดเจน แต่ก็คง เน้นหลักสูตรพื้นฐานสำหรับหลักสูตรอื่นต่อ ๆ มา ลักษณะการจัดวิชาจะเป็นแบบกระจายสัดส่วนรายวิชา โดยตลอดทุกหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรประ เภทวิทยาศาสตร์บัณฑิตพยาบาล หรือประ เภทประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบ เท่าปริญญาตรี) 4 ปี และทุกวิชาในแต่ละหมวดวิชาที่กำหนดในหลักสูตรจะเป็นรายวิชาบังคับ ทั้งสิ้น พัฒนาการที่เห็นเด่นชัดในการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปก็คือ ด้านการจัดรูปแบบวิชา ซึ่งจะ ปรากฏการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบแยกมาเป็นรูปแบบขนานในหลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี พ.ศ. 2512 ลักษณะรูปแบบเช่นนี้คงไว้เรื่อยมาใน ทุกหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่เปิดสอนหรือปรับปรุงใหม่ในภายหลัง แม้วิชาพื้นฐานทั่วไปที่ จัดอยู่ในแต่ละหมวดวิชาจะไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาพยาบาล เลือก เรียนได้โดย เสรี แต่แนวทาง ของการจัดก็ได้พยายามที่จะให้ครอบคลุมในแนวกว้าง และ เกิดประโยชน์ต่อวิชาที่พยาบาลรวม ทั้งการนำประ โยชน์ไปใช้กับชีวิตประจำวัน

จุดมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาการศึกษา 4 ปี รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยม 6 (มศ. 5 เดิม) ไม่ว่าจะใช้ชื่อหลักสูตรเป็นวิทยาศาสตร์บัณฑิต พยาบาลศาสตร์บัณฑิต หรือประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) ก็ตาม จะปรากฏจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยรวมทั้งหลักสูตร โดยจะไม่มี การแยกกำหนดจุดมุ่งหมายของแต่ละหมวดวิชาไว้ มีหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ (พ.ศ. 2524) เพียงฉบับเดียวที่กำหนดจุดประสงค์รายวิชาไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งก็ได้กำหนดจุดมุ่งหมายรวมของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพของการจัดหลักสูตรการศึกษาพยาบาลในแต่ละสถาบันจะไม่เอื้ออำนวยต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปเป็นเฉพาะ แต่จะมอบหมายให้อาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชา เป็นผู้กำหนด เองตามขอบเขตที่ทางสถาบันวางนโยบายไว้และให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายโดยรวมของหลักสูตร ยกเว้นกรณีของวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศที่แตกต่างออกไปดังกล่าวแล้ว ข้อมูลของการกำหนดจุดมุ่งหมาย เหล่านี้ทางสถาบันก็ได้รวบรวมเขียนไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรแสดงถึงจุดมุ่งหมายของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หรือแยกในแต่ละกลุ่มวิชาอย่าง เด่นชัดแต่ประการใด ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็น เรื่องนี้ ก็ปรากฏข้อมูลที่ตรงกันว่า มิได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน คงมีเพียงข้อมูล เรื่อง จุดมุ่งหมายของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภาอากาศไทย จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของสถาบันแห่งนี้เพียงแห่งเดียว ที่มีการกำหนดไว้ (แต่จะไม่ปรากฏในเอกสารหลักสูตร) ดังนี้คือ จุดมุ่งหมายของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ของวิทยาลัยพยาบาลสภาอากาศไทย

1. ให้ความรู้พื้นฐาน เพื่อการ เป็นพลเมืองที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. เพื่อพัฒนาจิตใจและสติปัญญา ช่วยให้ผู้เรียน เป็นผู้มีความบุคลิกภาพและอุปนิสัยที่ดี มีความรู้กว้างขวาง เข้าใจโลกและชีวิตได้ลึกซึ้ง (จิตรลดา เลอชูค. สัมภาษณ์)

เนื้อหาวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์

เนื้อหาวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ได้จัดแบ่งออกเป็นหมวดวิชาตามสาขาวิชา (Discipline) ในลักษณะคล้ายของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี ค.ศ. 1945 คือ แบ่ง เป็นหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดวิชาสังคมศาสตร์ และหมวดวิชามนุษยศาสตร์ โดยในระยะแรกตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ. 2499 ของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ยังไม่แบ่งหมวดวิชาตามลักษณะนี้อย่างชัดเจนจนถึงมีการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2512 ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี จึงได้มีการแบ่งออกเป็น 3 หมวดวิชาชัดเจนขึ้น มีลักษณะคล้ายของต่างประเทศดังกล่าว แต่จะไม่ปรากฏหมวดภาษาแยกออกมาดัง เช่นการแบ่งของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ภายหลังมีการแบ่งหมวดภาษาแยกออกจากหมวดวิชามนุษยศาสตร์ ซึ่งเริ่มปรากฏในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2518 ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และต่อจากนั้นไม่ว่าจะเป็นการปรับหลักสูตร เปลี่ยนแปลงโครงสร้างต่าง ๆ ในหลักสูตรของสถาบันใดก็ตาม ยังคงมีการแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น 4 หมวดวิชา ลักษณะ เนื้อหาจะครอบคลุมอยู่ใน 4 หมวดนี้ และเป็นรายวิชาบังคับที่กำหนดให้นักศึกษา เรียน เช่นเดียวกันหมดตามสภาพของการจัดการศึกษาพยาบาล รายละเอียดของรายวิชาหมวดวิชาต่าง ๆ แสดงไว้ในตารางที่ 8 และ 9 ซึ่งเสนอโดยแยกตามชื่อของหลักสูตร กล่าวคือ ตารางที่ 8 จะเป็นรายวิชาของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ประกอบด้วยหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช หลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ตารางที่ 9 เป็นรายวิชาของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี

ตารางที่ ๓ การเปรียบเทียบความวิชายของมหาวิทยาลัยในกลุ่มโรงเรียนของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (นานาชาติ)

หมวดวิชา	หมวดวิชาพื้นฐานที่โรงเรียนของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (นานาชาติ)						
	หลักสูตรปี ๒๕๖๖	หลักสูตรนานาชาติ ๒๕๖๒	หลักสูตรปี ๒๕๖๐	หลักสูตรนานาชาติ ๒๕๖๐	หลักสูตรปี ๒๕๕๘	หลักสูตรนานาชาติ ๒๕๕๖	หลักสูตรนานาชาติ ๒๕๕๖
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ	Chemistry (12)	Physical & Inorganic	เคมีทั่วไป I, II (6, 6)	เคมีอินทรีย์ เคมีและดินเหนียว	เคมีทั่วไป (5)	เคมีทั่วไป (5)	คณิตศาสตร์ (3)
	Biology (10)	Chem. (3)	ชีวเคมีเบื้องต้น I, II (3, 3)	เคมี (4)	เคมีอินทรีย์ (4)	ชีววิทยา I, II (2, 3)	โลกของคณิตศาสตร์
	Physics (9)	Biology-Microbiology-	ฟิสิกส์ทั่วไป I, II (5, 5)	ชีววิทยา (2)	ชีววิทยา (5)	ฟิสิกส์ (5)	(3)
	Biochemistry (2)	Parasitology (5)	ชีวเคมี (4)	จุลชีววิทยาวิทยา และ	ชีวเคมี (3)	พันธุศาสตร์ (4)	
	Human Anatomy &	Biophysics (3)	ศัลยกรรมกายวิภาคศาสตร์	กายวิภาคศาสตร์	ฟิสิกส์ (5)	จุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา (4)	
	Human Physiology (9)	Introduction to	คณิตศาสตร์ I, II (4)	สรีรศาสตร์เบื้องต้น (2)	คณิตศาสตร์ (2)	ชีวเคมี (3)	
	Micro Parasit	Physiological Pharma-	สถิติ (2)	คำนวณและชีวฟิสิกส์ (2)	สถิติ (2)	กายวิภาคศาสตร์ (3)	
	Immund (7)	cology (2)		กายวิภาคศาสตร์ชีววิทยา (4)		สรีรวิทยา (3)	
	Anatomy-Physiology		กลไกการเกิดโรค (2)		สรีรศาสตร์เบื้องต้น (3)		
	I, II (4, 4)				คณิตศาสตร์ (2)		
	Machanisms of Disease				สถิติ (2)		
	(3)						
	Calculus (2)						
สังคมศาสตร์	Sociology (6)	The Individual & Culture (3)	Behavioral Science (4)	แนวความคิดเกี่ยวกับสุขภาพ	สังคมวิทยา (2)	แนวความคิดเกี่ยวกับสุขภาพ	มนุษยสัมพันธ์ (3)
		Concept of Health & Illness (3)	Principle of Political Science (2)	ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (2)	สังคมวิทยาสุขภาพ (2)	ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (2)	สรีรวิทยาทั่วไป (3)
				สังคมวิทยาเบื้องต้น (2)			การเบื้องต้น
				หลักการด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ (2)	หลักการเบื้องต้น (2)	หลักการด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ (2)	ปกครองของไทย (3)
				ความเคลื่อนไหวในท้องถิ่นและนานาชาติ (2)		สังคมวิทยาเบื้องต้น (2)	
				ปัญหาสังคมในท้องถิ่น (2)		ความเคลื่อนไหวในท้องถิ่นและนานาชาติ (2)	

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

หมวดวิชา	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล)						
	หลักสูตรศิริราช 2499	หลักสูตรรามธิบดี 2512	หลักสูตรศิริราช 2516	หลักสูตรรามธิบดี 2518	หลักสูตรศิริราช 2522	หลักสูตรรามธิบดี 2524	หลักสูตร วท. สถา- ภาษาไทย 2521
มนุษยศาสตร์	General Psychology (4)	The Government & Politic System (3)	อังกฤษ 1, 2 (8, 8)	ปรัชญา (2) มานุษยวิทยาเบื้องต้น (2) เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (2) จิตวิทยาทั่วไป (2) ความเข้าใจในสื่อและดนตรี (2) ศาสนาเปรียบเทียบ (2)	ปรัชญาเบื้องต้น (2) จิตวิทยาทั่วไป (2) จิตวิทยาพัฒนาการ (2) ศิลปวิจารณ์ (2)	ปรัชญาเบื้องต้น (2) ศิลปะวิจารณ์ (2) หลัก เศรษฐศาสตร์ (2) ศาสนาเปรียบเทียบ (2)	อวยรวม (3) ศิลปะและสังคมนิยม (3)
ภาษา	Physical Education & Act. (0)	Comporvative Religion (2)		ภาษาอังกฤษ (10)		อังกฤษ 1, 2 (4, 4)	อังกฤษ 1, 2 (3, 3) ไทย (3)
	English I, II (9, 9)	Physical Education (0) Music & Art Appreciation (0) English (18)		ภาษาไทยและทักษะในการพูด (2)	อังกฤษ I, II (4, 4)		

- หมายเหตุ - การจัดหมวดวิชาในหลักสูตร พ.ศ. 2499 จะไม่ใช่ชื่อหมวดวิชาตามตารางที่ 5 นี้ แต่จะเรียกชื่อ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ว่า "หมวดวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน" และหมวดวิชาเสริมอาชีพ หมายถึงถึงวิชาในอีก 3 หมวด (จำเรียง กุระมะสุวรรณ, 2525 : 248)
- ตัวเลขในวงเล็บคือ จำนวนหน่วยกิตของวิชา

- ที่มา : 1. เอกสารหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499 , พ.ศ. 2516, พ.ศ. 2522 ของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช และหลักสูตร พ.ศ. 2512, พ.ศ. 2518, พ.ศ. 2524 ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี
2. เอกสารหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ. 2521 ของวิทยาลัยพยาบาลสหประชาชาติไทย

จากตารางที่ 8 พิจารณาวิเคราะห์รายวิชาและ เนื้อหาวิชาของรายวิชาพื้นฐานทั่วไป ของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) แต่ละหมวดวิชาได้ตามลำดับดังนี้

1. หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ รายวิชาในหมวดนี้โดยส่วนรวมมีพัฒนาการในด้านจำนวนวิชา กล่าวคือ ในหลักสูตรระยะแรกจนถึงหลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ ศิริราช พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้อยู่ปัจจุบัน จะคงจำนวน 7 รายวิชาบังคับไว้ในหลักสูตร ยกเว้นในหลักสูตรแรก พ.ศ. 2499. ที่มีเพียง 6 รายวิชา และในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสหประชาชาติไทย พ.ศ. 2521 ที่จำนวนรายวิชาแตกต่างกันออกไปคือ มีเพียง 2 รายวิชา สำหรับหลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี พ.ศ. 2524 อัน เป็นหลักสูตรระยะหลังและเป็นฉบับปัจจุบันที่สถาบันแห่งนี้ใช้อยู่จะมีจำนวนรายวิชาปรากฏถึง 9 รายวิชา โดยได้แยกรายวิชาเสรีวิชาออกจากวิชากายวิภาค และเพิ่มวิชาสถิติ ซึ่งเดิมจะไม่ปรากฏในหลักสูตร พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2518 ส่วนวิชาอื่น ๆ คงไว้เช่นเดิม แต่เปลี่ยนแปลงชื่อรายวิชาบางวิชา และปรับลักษณะ วิชาบางส่วนไว้รวมหรือแยกออกจากกัน

ลักษณะวิชาและ เนื้อหาวิชาในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาเบื้องต้น มีลักษณะ เป็นพื้นฐานสำหรับประยุกต์ใช้กับความรู้ทางการแพทย์ต่อไป

และเป็นรายวิชาสหวิทยาการเพียงวิชาเดียวคือ คำนวณและชีวฟิสิกส์ในหลักสูตรของภาควิชา
 พยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี พ.ศ. 2518 สำหรับลักษณะเนื้อหา
 วิชาของรายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยรวมทั้งหมดจะเป็นเนื้อหาวิชาประเภทความรู้ความเข้าใจ
 ทางทฤษฎีทั่ว ๆ ไป ในแต่ละรายวิชานั้น ๆ และมีการฝึกหัดปฏิบัติการทดลองเพิ่มเติมความรู้
 ความเข้าใจทางทฤษฎีประกอบเป็นส่วนใหญ่ ในบางวิชาได้แก่ วิชาเคมี อินทรีย์เคมี และ
 อนินทรีย์เคมี ชีวเคมี คุณภาพการวิเคราะห์ และวิชาฟิสิกส์ ส่วนลักษณะเนื้อหาของรายวิชา
 คณิตศาสตร์ ซึ่งจะปรากฏเฉพาะในหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช พ.ศ. 2516 และ
 พ.ศ. 2522 หลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี
 พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2524 รวมทั้งหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ.
 2521 นั้น ลักษณะเนื้อหาของทั้งหมดก็จะเป็นเนื้อหาวิชาประเภททักษะการศึกษาระดับสูง ซึ่งจะ
 ไม่มีการเชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่น ๆ แต่ที่น่าสังเกตคือ รายวิชาคณิตศาสตร์ในหลักสูตรของ
 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 นั้น ใช้ชื่อวิชาแตกต่างออกไปว่า วิชาโลกของ
 คณิตศาสตร์ และลักษณะเนื้อหาของจะเน้นความสัมพันธ์ของนามธรรมที่มนุษย์สร้างระบบคณิต-
 ศาสตร์ขึ้นมากับความเข้าใจพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แต่ละระบบนั้น ๆ

2. หมวดวิชาสังคมศาสตร์ รายวิชาในหมวดนี้มีการเปลี่ยนแปลงด้านของจำนวนวิชาน้อย
 และมากสลับกัน กล่าวคือ หลักสูตรฉบับเริ่มต้นของแต่ละสถาบัน ได้แก่ หลักสูตรของคณะพยาบาล
 ศาสตร์ ศิริราช พ.ศ. 2499 หลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
 โรงพยาบาลรามาธิบดี พ.ศ. 2512 และหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
 พ.ศ. 2521 จะมีจำนวนวิชาน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนรายวิชาของหลักสูตรที่ปรับปรุง
 เปลี่ยนแปลงในวิวัฒนาการของสถาบันตนเอง และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบต่างสถาบันโดยส่วนรวม
 ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนวิชาน้อยและมากสลับกันเช่นกัน

ลักษณะรายวิชาในหมวดสังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาเบื้องต้นมีรายวิชา
 สหวิทยาการ 2 วิชาคือ วิชา The Individual & Culture ในหลักสูตรของภาควิชาพยาบาล
 ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี พ.ศ. 2512 และวิชามนุษย์กับสังคมในหลักสูตรของวิทยาลัย
 พยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 ที่น่าสังเกตสำหรับหลักสูตรของโรงพยาบาลรามาธิบดี
 คือ มีรายวิชา แนวความคิดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความเจ็บป่วย คงไว้ตลอดในทุกหลักสูตร

ของสถาบันแห่งนี้ และ เป็นลักษณะวิชาเบื้องต้นให้ความรู้พื้นฐานทั่ว ๆ ไปสำหรับเป็นแนวทางสร้างความเข้าใจกับสภาพความเจ็บป่วยและผู้ป่วยในโอกาสต่อไป ส่วนรายวิชาในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 นั้น จะนำวิชาการเมืองกับการปกครองของไทย มาไว้ในหมวดสังคมศาสตร์ และวิชาดังกล่าวก็จะเป็นวิชาที่มีลักษณะ เป็นรายวิชาเบื้องต้นด้วยเช่นกัน

ลักษณะ เนื้อหาของรายวิชาหมวดสังคมศาสตร์ทั้งหมด เหมือนกันคือ เป็นเนื้อหาวิชาประเภทความรู้และความเข้าใจ ที่ให้ความรู้เรื่องกว้าง ๆ ของสังคม มีรายละเอียดกว้าง ๆ และไม่ปรากฏพัฒนาการด้านลักษณะ เนื้อหาที่เด่นชัดนัก กล่าวคือ เนื้อหาวิชาส่วนใหญ่ โดยเฉพาะวิชาสังคมวิทยา เบื้องต้นจะศึกษาในรายละเอียดกว้าง ๆ ซึ่งจะเป็นลักษณะ เช่นเดียวกับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร แต่มีเพียงวิชาเดียวคือ วิชามนุษย์กับสังคม ในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 ที่ลักษณะ เนื้อหา มีการอาศัยสังคมเป็นแกนกลางในการสร้างความรู้ความเข้าใจมนุษย์ เป็นลำดับต่อเนื่อง เชื่อมโยงผูกพันกับความรู้ความเข้าใจด้านอื่น ๆ ตลอดจนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการศึกษา

3. หมวดวิชามนุษยศาสตร์ รายวิชาในหมวดนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายกับหมวดวิชาสังคมศาสตร์ คือ ด้านจำนวนวิชาน้อยและมากสลับกัน เมื่อเปรียบเทียบหลักสูตรของแต่ละสถาบันโดยรวม แต่ถ้าเปรียบเทียบหลักสูตรแต่ละ พ.ศ. ของสถาบันเดียวกัน โดยเฉพาะหลักสูตรของรามาริบัติ พ.ศ. 2518 เป็นหลักสูตรที่มีจำนวนรายวิชา มากเป็น 2 เท่าของอีก 2 หลักสูตร ของสถาบันแห่งนี้ ส่วนรายวิชาในหลักสูตรของศิริราช จะมีจำนวนมาก น้อยที่สุดเพียง 1 วิชา และมากสลับกัน ที่น่าสังเกตคือ จะปรากฏรายวิชาภาษาอยู่ในหมวดนี้ของหลักสูตรระยะต้นจนถึงหลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ พ.ศ. 2524 ที่มีการแยกวิชาภาษาอังกฤษออกไปไว้ในหมวดภาษา สำหรับหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 นั้น จะมีรายวิชาที่แตกต่างจากหลักสูตรอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง และมีลักษณะของรายวิชาเป็นรายวิชาสหวิทยาการ 1 วิชาได้แก่ วิชาศิลปะและสังคมนิยม ในขณะที่อีกวิชาหนึ่ง รวมทั้งรายวิชาอื่น ๆ ของหลักสูตรทั้งศิริราช และรามาริบัติทุกหลักสูตร เป็นรายวิชาเบื้องต้นทั้งสิ้น จะมียกเว้นเพียง 1 วิชาเท่านั้นคือ วิชาความเข้าใจในศิลปะและดนตรีของหลักสูตร พ.ศ. 2518 ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล

รามธิบดี ที่เป็นรายวิชาสหวิทยาการ เช่นเดียวกับรายวิชาศิลปะและสังคมนิยม

ลักษณะของ เนื้อหาวิชาของรายวิชาหมวดวิชามนุษยศาสตร์ทั้งหมด เหมือนกันคือ เป็นเนื้อหาวิชาประเภทความรู้และความเข้าใจ ไม่ปรากฏพัฒนาการทางด้านเนื้อหาวิชาในหมวดนี้ อย่างเด่นชัด เป็นลักษณะ เช่นเดียวกันในหมวดวิชาสังคมศาสตร์ กล่าวคือ เนื้อหาวิชาในแต่ละรายวิชาจะให้ความรู้ที่เป็นรายละเอียดกว้าง ๆ และจะคงลักษณะเช่นนี้ต่อมาในทุกหลักสูตร เพียงแต่มีการปรับลักษณะ เนื้อหาให้กระชับรัดกุม รวมทั้งปรับเข้าสู่การนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ กับปัญหาทางการแพทย์และสาธารณสุขมากขึ้น

4. หมวดภาษา รายวิชาในหมวดนี้ระยะแรกจะไม่มี การแบ่งหมวดนี้แยกเป็นอีก หมวดหนึ่งในโครงสร้างหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ เนื่องจากนำไปรวมไว้ในหมวดมนุษย- ศาสตร์ จนกระทั่งในหลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี พ.ศ. 2518 และหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 จึงปรากฏรายวิชาดังกล่าว แยกออกมาเป็นหมวดภาษาอีก 1 หมวดชัดเจน ความแตกต่างของรายวิชาหมวดภาษาใน 2 หลักสูตรดังกล่าวนี้คือ มีรายวิชาภาษาไทยในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 แต่จะไม่ปรากฏวิชานี้ในหลักสูตรของรามธิบดี พ.ศ. 2518 วิชาดังกล่าวไป ปรากฏเป็นรายวิชาเลือกและลักษณะรายวิชาทั้งหมด เป็นรายวิชาเบื้องต้น ที่มีเนื้อหาวิชาเป็น ลักษณะประเภททักษะการศึกษาขั้นสูง ซึ่งจะ เป็นการฝึกทักษะ 4 ด้านคือ การอ่าน ฟัง เขียน และพูด เน้นที่การอ่านและเขียนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาดำรงการพยาบาลต่อไป

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบรายวิชาของมหาวิทยาลัยฐานทั่วไปของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตและผุ่จจวรกัซึนสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี

หมวดวิชา	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตและผุ่จจวรกัซึนสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี				
	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลดุสิต 2520	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ 2527	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ 2520	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ 2524	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก 2524
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศาสตร์	เคมีวิทยา (6)	โภชนศาสตร์ (2)	เคมี (4)	เคมี (4)	เคมี (4)
	ชีววิทยา (3)	คณิตศาสตร์ (2)	ชีววิทยา (3)	ชีววิทยา (3)	ชีววิทยา (3)
	จุลชีว-ปาราสิตวิทยา (4)	ชีวสถิติ (2)	จุลชีววิทยาและปาราสิตวิทยา (4)	จุลชีว-ปาราสิตวิทยา (4)	จุลชีว-ปาราสิตวิทยา (4)
	กายวิภาคและสรีรวิทยา (7)			กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา (5)	กายวิภาคและสรีรวิทยา (5)
	คณิตศาสตร์ (2)		กายวิภาคและสรีรวิทยา (7)	(6)	คณิตศาสตร์+สถิติเบื้องต้น (3)
	เภสัชศาสตร์ (3)		คณิตศาสตร์ (2)	คณิตศาสตร์ (2)	เภสัชวิทยา 1, 2 (2, 2)
	โภชนศาสตร์ (2)		เภสัชวิทยา (3)	เภสัชวิทยา (3)	โภชนศาสตร์ (2)
	ชีวเคมี (3)		โภชนศาสตร์ (2)	โภชนศาสตร์ (1)	ชีวเคมี (3)
	ฟิสิกส์ในการพยาบาล (3)		ชีวเคมี (1)	ชีวเคมี (3)	ฟิสิกส์ในการพยาบาล (3)
	พยาธิวิทยา (3)		ฟิสิกส์ในการพยาบาล (3)	ฟิสิกส์ในกาวพยาบาล (3)	พยาธิสรีรวิทยา (2)
	ชีวสถิติ (2)		พยาธิวิทยา (3)	พยาธิวิทยา (3)	ชีวสถิติ (1)
		ชีวสถิติ (2)	ชีวสถิติ (2)	พันธุศาสตร์และพันธุจจวรกัซึนสูง (1)	
สังคมศาสตร์	จิตวิทยา 1, 2, 3 (2, 2, 3)	จิตวิทยาทั่วไป (2)	จิตวิทยา 1, 2, 3 (2, 2, 2)	จิตวิทยา 1, 2, 3 (2, 2, 2)	จิตวิทยาพัฒนาการ (3)
	สังคมวิทยาและปัญหาสังคม (3)	จิตวิทยาพัฒนาการ (2)			สังคมวิทยาและปัญหาสังคม (3)
	หลัก เศรษฐศาสตร์ (2)	สุขภาพจิต (2)	สังคมวิทยาและปัญหาสังคม (3)	สังคมวิทยา (2)	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (2)
		สังคมวิทยาและปัญหาสังคม (2)	หลัก เศรษฐศาสตร์และกาว (2)	ปัญหาสังคม (1)	
		เศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (2)	เมือง (2)	หลัก เศรษฐศาสตร์ (2)	
	หลายามัย 1, 2 (1, 1)				
	หน้าที่และระ เที่ยบปฏิบัติ				
	ราชกาว (1)				

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

หมวดวิชา	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี				
	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ 2520	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ 2527	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลทหาร- อากาศ 2520	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ 2524	หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก 2524
มนุษยศาสตร์	ทฤษฎีการสื่อสาร (2) ปรัชญาเบื้องต้น (2) วัฒนธรรมไทย (2) สุนทรียศาสตร์ (2)	ทฤษฎีการสื่อสาร (2) ปรัชญาเบื้องต้น (2) วัฒนธรรมไทย (2)	การสื่อสาร (2) ปรัชญาเบื้องต้น (2) วัฒนธรรม (2)	ทฤษฎีการสื่อสาร (2) ปรัชญาเบื้องต้น (2) วัฒนธรรมไทย (2) สุนทรียศาสตร์ (3)	จิตวิทยาทั่วไป (2) ปรัชญาเบื้องต้น (2) ศาสนาเปรียบเทียบ (1) พลศึกษา 1. 2 (1. 1)
ภาษา	ภาษาไทย 1. 2 (4) ภาษาอังกฤษ 1. 2 (4)	ภาษาไทย 1. 2 (4) ภาษาอังกฤษ 1. 2 (4)	ภาษาไทย 1. 2 (2. 2) ภาษาอังกฤษ 1. 2 (2. 2)	ภาษาไทย 1. 2 (2. 2) ภาษาอังกฤษ 1. 2. 3 (1. 1. 1)	ภาษาไทยและศิลปการพูด (3) ภาษาอังกฤษ 1. 2 (2. 2)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ จำนวนหน่วยกิตของวิชา

- ที่มา : 1. เอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปีของ
- 1.1 วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2527
 - 1.2 วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ พ.ศ. 2520
 - 1.3 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พ.ศ. 2524
 - 1.4 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พ.ศ. 2524

จากตารางที่ 9 พิจารณาวิเคราะห์รายวิชาและ เนื้อหาวิชาของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี ในแต่ละหมวดวิชา สำหรับหลักสูตรนี้จะไม่ปรากฏพัฒนาการที่เด่นชัด เมื่อเปรียบเทียบกับแต่ละหมวดวิชาของหลักสูตรประเภทวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) ทั้งนี้ เนื่องจากหลักสูตรของแต่ละสถาบันได้แก่ หลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ พ.ศ. 2520 หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พ.ศ. 2524 และหลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พ.ศ. 2524 อาศัยแนวทางการกำหนดรายวิชาและ เนื้อหาวิชาในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพฯไว้ ดังนั้นจึงจะพิจารณาวิเคราะห์โดย เน้นในส่วนหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพฯ เป็นสำคัญ ดังนี้คือ

1. หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มีรายวิชากำหนดในหลักสูตรต้นแบบ พ.ศ. 2520 ของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ จำนวน 10 รายวิชา และจะลดจำนวนลงเหลือเพียง 3 รายวิชาในหลักสูตร พ.ศ. 2527 ของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ ซึ่งก็จะเป็นวิชาเดิมส่วนหนึ่งในรายวิชาของหลักสูตรเก่า ได้แก่ วิชาโภชนศาสตร์ คณิตศาสตร์และชีวสถิติ ขณะที่หลักสูตรของอีก 3 สถาบัน ยังคงจำนวน 10 รายวิชาเช่น เดิม ยกเว้นหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พ.ศ. 2524 ที่มีวิชาพันธุศาสตร์ และสุพันธุกรรมเพิ่มเติมขึ้นมาเพียงหลักสูตรเดียว ลักษณะของรายวิชาทั้งหมด เป็นรายวิชาเบื้องต้นโดยไม่ปรากฏลักษณะรายวิชาสหวิทยาการแต่อย่างใด สำหรับลักษณะ เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ก็จะเป็น เนื้อหาวิชาประเภทความรู้และความเข้าใจที่ให้รายละเอียดต่าง ๆ ทั้งสิ้น ในขณะที่เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์จะมีลักษณะ เนื้อหาวิชาประเภททักษะชั้นสูง

2. หมวดวิชาสังคมศาสตร์ ก็เป็นลักษณะแบบเดียวกับหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงตามจำนวนรายวิชาน้อยและมากสลับกัน และเป็นเช่นเดียวกับของหมวดวิชาสังคมศาสตร์ในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) โดยเฉพาะรายวิชาในหลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พ.ศ. 2527 จะมีจำนวน 7 รายวิชา และมีวิชาหน้าที่และระเบียบปฏิบัติราชการบรรจุอยู่ด้วย โดยที่หลักสูตรของสถาบันอื่น ๆ ไม่ปรากฏวิชาดังกล่าวที่น่าสนใจ เกิดคือ หลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พ.ศ. 2524 นั้น จะแยกวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ และวิชาจิตวิทยาทั่วไปไว้คนละหมวดวิชา โดยวิชาหลังอยู่ในหมวดวิชามนุษยศาสตร์ ในขณะที่หลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พ.ศ. 2527 รวมไว้ในหมวดเดียวกัน และบรรจุวิชาสุขภาพจิตเพิ่มไว้ในหมวดสังคมศาสตร์ด้วยอีก 1 วิชา ลักษณะรายวิชาส่วนใหญ่เป็นรายวิชาเบื้องต้น มีรายวิชาสหวิทยาการเพียง 1 วิชาคือ วิชาหลักเศรษฐศาสตร์และการเมืองในหลักสูตรวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ พ.ศ. 2524

ลักษณะเนื้อหาของรายวิชาหมวดสังคมศาสตร์ทั้งหมดเหมือนกันคือ เป็นเนื้อหาประเภทความรู้และความเข้าใจ ที่มีรายละเอียดกว้าง ๆ ในแนวทางที่จะประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และแม้รายวิชาหลักเศรษฐศาสตร์และการเมือง ซึ่งเป็นรายวิชาสหวิทยาการ แต่ลักษณะเนื้อหาวิชาก็จะให้ความรู้และความเข้าใจกว้าง ๆ ไม่ได้สัมพันธ์ส่วนของเศรษฐศาสตร์เข้ากับเรื่องของการเมือง เป็นเพียงการให้รายละเอียดความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ส่วนหนึ่ง และทางการเมืองอีกส่วนหนึ่ง

3. หมวดวิชามนุษยศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงจำนวนรายวิชาในหมวดนี้มีจำนวนวิชา มากสลับกันน้อย ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) เมื่อเปรียบเทียบในแง่หลักสูตรโดยส่วนรวม สำหรับรายวิชาจะเป็นวิชาเดียวกันในทุกหลักสูตร ที่มีแตกต่างคือ มีวิชาศาสนาเปรียบเทียบและวิชาพลศึกษาในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พ.ศ. 2524 แต่จะไม่ปรากฏวิชาวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมไทย รวมทั้งวิชาสุนทรียศาสตร์ซึ่งจะปรากฏวิชาไว้ใน 2 หลักสูตรเท่านั้น คือ หลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พ.ศ. 2520 และหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พ.ศ. 2524

ลักษณะรายวิชาและเนื้อหาวิชาทั้งหมดจะเป็นลักษณะรายวิชาเบื้องต้น โดยไม่ปรากฏรายวิชาสหวิทยาการ และมีลักษณะเนื้อหาวิชาประเภทความรู้และความเข้าใจที่ให้รายละเอียดของเนื้อหาวิชากว้าง ๆ

4. หมวดภาษา มีจำนวนรายวิชาที่คงที่คือ 2 รายวิชา เป็นวิชาภาษาไทยและวิชาภาษาอังกฤษ ในทุกหลักสูตรจะแตกต่างกันบ้างก็แต่เพียงการใช้ชื่อวิชาและการแบ่งย่อยเนื้อหาวิชา โดยวิชาภาษาไทยในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พ.ศ. 2524 ใช้ชื่อวิชาว่า ภาษาไทยและศิลปการพูด ซึ่งมีลักษณะ เป็นรายวิชาสหวิทยาการในขณะที่วิชาอื่น ๆ จะเป็นรายวิชาเบื้องต้น และมีการแบ่งย่อยรายวิชาภาษาอังกฤษออกเป็นภาษาอังกฤษ 1, 2 และ 3 ในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พ.ศ. 2524 ทั้งนี้ลักษณะ เนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษและภาษาไทยทั้งหมดก็จะ เป็นประเภททักษะการศึกษาขั้นสูง โดยมีการฝึกทักษะ 4 ด้านคือ การอ่าน ฟัง เขียน และพูด เน้นที่การอ่านและการเขียน เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาวิชาพยาบาลดีขึ้น โดยเฉพาะทักษะเกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับภาษาไทยนั้น จะเป็นประโยชน์ในแนวกว้างคือ ใช้ประโยชน์กับการศึกษาวิชาอื่น ๆ และในชีวิตประจำวัน

โดยสรุปจะพบว่า พัฒนาการของลักษณะรายวิชาและ เนื้อหาวิชาในแต่ละหมวดของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ จะมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนรายวิชา โดยที่ในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นลักษณะคงรายวิชาที่มีจำนวนมากไว้ (ทั้งนี้มิได้พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงการแยกรายวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ไปไว้ในหมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ แต่จะพิจารณารายวิชาตามที่ปรากฏใน เอกสารหลักสูตร) ขณะที่หมวดวิชาสังคมศาสตร์และหมวดวิชามนุษยศาสตร์ มีการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนน้อยและมากสลับกันแต่จะไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนรายวิชาหมวดภาษาที่เห็นเด่นชัด เพราะในหมวดนี้คงจำนวนไว้เป็น 2 รายวิชา เพียงแต่แตกต่างกันบ้างในระยะแรก ซึ่งรายวิชาหมวดภาษาจะไปรวมอยู่กับหมวดวิชามนุษยศาสตร์ และลักษณะรายวิชาในทุกหมวดวิชามีแนวโน้ม เป็นรายวิชาเบื้องต้นทั้งสิ้น จะมีรายวิชาสหวิทยาการบ้าง เป็นส่วนน้อย สำหรับลักษณะ เนื้อหาวิชาที่เช่นกัน มีความโน้มเอียงไปในด้านการ เป็นลักษณะ เนื้อหาวิชาประเภทความรู้และความเข้าใจทั้งสิ้น ยกเว้นใน เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ และภาษา ซึ่งจะคงลักษณะประเภททักษะการศึกษาขั้นสูงไว้ และพบความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากความโน้มเอียงอยู่บ้างในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ. 2521 แต่ก็ไม่เด่นชัดมากนัก

การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป

การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์นั้น จะวิเคราะห์ใน 7 ด้านด้วยกันคือ หน่วยงานรับผิดชอบ การจัดผู้สอน การจัดอาจารย์ผู้ควบคุมหรือประสานงาน วิชา การบริการห้องเรียน การบริการอุปกรณ์การสอนและการจัดหาตำรา โดยแบ่งพิจารณาตามสภาพของสถาบันกล่าวคือ สถาบันในลักษณะมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยพยาบาล ซึ่งปรากฏข้อมูลดังนี้

1. การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไปในสถาบันประเภทมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่คณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล และภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ทั้ง 2 สถาบันขึ้นกับมหาวิทยาลัยมหิดล สภาพของการบริหารวิชาในแต่ละด้าน เริ่มตั้งแต่หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอน ดูแล ควบคุมรวมทั้งจัดตารางสอนวิชาพื้นฐานทั่วไป อยู่ในความรับผิดชอบของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยระยะแรกสำหรับหลักสูตร พ.ศ. 2499 เป็นความรับผิดชอบของคณะ เกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (เดิม) และได้โอนความรับผิดชอบมายังคณะวิทยาศาสตร์ในโอกาสต่อมา ครั้งแรกมีบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบบริหาร เฉพาะ ซึ่งภายหลัง เปลี่ยนความรับผิดชอบไปอยู่กับภาควิชา มีกรรมการชุดวิชาเป็นผู้จัด เนื้อหาวิชา ปัจจุบันเชิญผู้รับผิดชอบแต่ละภาควิชาร่วมพิจารณา เป็นลักษณะกลุ่มบุคคล โดยมีได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นทางการ (สุวิทย์ เพียรกิจกรรม, สัมภาษณ์) ในเรื่องการจัดผู้สอน ถ้าหากเป็นวิชาในหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ รวมทั้งวิชาภาษา เป็นอิสระของคณะวิทยาศาสตร์ ที่จะจัดผู้สอน สำหรับวิชาหมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทางคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช และภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นผู้ดำเนินการจัดผู้สอน โดยจะพิจารณาเชิญอาจารย์จากภาควิชาต่าง ๆ ที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยมหิดล ทั้งนี้โดยคำนึงถึง ความสามารถและความตั้งใจของผู้สอน เป็นสำคัญ แต่จะไม่มีเกณฑ์กำหนดที่ตายตัว (สุวิทย์ เพียรกิจกรรม, สุปาณี พันธน้อย, สัมภาษณ์) เกี่ยวกับการจัดอาจารย์ผู้ควบคุมหรือประสานงานวิชานั้น ทางภาควิชาพยาบาลศาสตร์และคณะพยาบาลศาสตร์ จะมีส่วนร่วมในลักษณะของการติดต่อประสานงาน โดยให้อิสระแก่คณะวิทยาศาสตร์ และผู้สอนอื่น ๆ ที่เชิญมาสอนเดิมที่ในเรื่องของการสอนและการกำหนด เนื้อหา ซึ่งทางภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี จัดรูปแบบการบริหารวิชาเป็นแบบมีประธานวิชาเป็นผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินการประสานงานสอนต่าง ๆ

สำหรับการบริการห้องเรียน การบริการอุปกรณ์การสอน และการจัดทำตำราเรียนนั้น ก็จะแยกการให้บริการโดย 2 ปีแรกของการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของคณะวิทยาศาสตร์ ทั้งที่ถนนพญาไท ใกล้โรงพยาบาลรามาธิบดี และที่ศาลายา ซึ่งคณะวิทยาศาสตร์แห่งแรกเป็นที่ศึกษาของนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี สถาบันหลัง เป็นที่ศึกษาของนักศึกษาพยาบาลศิริราช สำหรับการเรียนในปีต่อมาการบริการต่าง ๆ และการจัดทำตำราเรียนจะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะพยาบาลศาสตร์ หรือภาควิชาพยาบาลศาสตร์แล้วแต่กรณี โดยระยะ 2 ปีหลัง ใช้หนังสือและตำราเรียนที่หอสมุดศิริราช หอสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ รวมทั้งห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี (หลักสูตรวิทยาศาสตร์-บัณฑิตพยาบาล 2522 : 5)

2. การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไปในสถาบันประเภทวิทยาลัยพยาบาล ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสภาภาษาไทย วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ สภาพของการบริหารวิชาในแต่ละด้านไม่ปรากฏพัฒนาการที่เด่นชัด ยังคงยึดถือแนวเดิม เป็นลักษณะของการบริหารกล่าวคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นไปในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินงานและประสานงานวิชา โดยไม่มีหน่วยงาน เฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบการจัดผู้สอนคณะกรรมการประสานงาน เหล่านี้เป็นผู้พิจารณา จัดเชิญอาจารย์ผู้สอนซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ภายนอก ไม่ปรากฏมีอาจารย์พยาบาล เป็นผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ยกเว้นในวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ซึ่งจะสอนเองในบางวิชาของหมวดสังคมศาสตร์และภาษา แต่ละสถาบันจะมีเกณฑ์ในการเลือกเชิญอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกัน โดยวิทยาลัยพยาบาลตำรวจในครั้งแรกฝากนักศึกษาเรียนหมวดพื้นฐานทั่วไป ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แต่ภายหลังเชิญจากกระทรวงสาธารณสุข และปัจจุบันอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ส่วนใหญ่เชิญจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งต้องพิจารณาผู้สอนภายในกรมตำรวจที่มีความสามารถ เสียก่อน จึงจะพิจารณาจากภายนอกประกอบ สำหรับวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก และวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ มีเกณฑ์ในการจัดเชิญอาจารย์สอนคล้ายคลึงกันคือ ต้องพิจารณาอาจารย์ภายใน เหล่าทัพที่อยู่ใกล้กับสถาบันเชิญอาจารย์ภายในของโรงพยาบาลแต่ละแห่งของกองทัพ เสียก่อน ถ้าไม่เหมาะสมหรือเป็นปัญหาจึงจะขยายวงออกไป แต่ขั้นแรกยังพิจารณาผู้สอนของหน่วยทหารเป็นสำคัญก่อนแล้วจึงเชิญจากภายนอก ส่วนวิทยาลัยพยาบาลสภาภาษาไทยและวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ จะไม่มีเกณฑ์กำหนดที่ชัดเจน แต่พิจารณาในแง่ของความเหมาะสมและความสามารถของผู้สอน เป็นสำคัญ

ลักษณะของการจัดอาจารย์ผู้ควบคุมหรือประสานงานวิชาทุกสถาบันจะไม่แตกต่างกัน โดยจะจัดอาจารย์เฉพาะสำหรับดูแลรับผิดชอบ และประสานงานวิชานั้น ๆ ทั้งนี้ให้อิสระแก่อาจารย์ผู้สอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา และอื่น ๆ เพียงแต่ทางสถาบันแจ้งขอบเขตและแนวนโยบายความต้องการผ่านผู้ประสานงานและควบคุม ให้อาจารย์ผู้สอนทราบ ในเรื่องการบริการห้องเรียน การบริการอุปกรณ์การสอน และการจัดหาตำรา จะมีบริการ เฉพาะในแต่ละสถาบัน โดยทางสถาบันจะ เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาพยาบาลผู้เรียน

การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไป

การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์นั้น จะพิจารณาวิเคราะห์ 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ วิธีการสอน การประเมินผล และปัญหาการเรียนการสอน ทั้งนี้จะวิเคราะห์โดยพิจารณาสรุปตามสภาพของสถาบันในลักษณะ เช่นเดียวกับการบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป ดังนี้คือ

1. วิธีการสอน จะไม่ปรากฏลักษณะความแตกต่างของวิธีการสอนในแต่ละหมวดวิชาตามสภาพของสถาบันการศึกษานักศึกษาพยาบาลทั้ง 7 แห่ง ถึงแม้จะมีสภาพการจัดนักศึกษาให้เรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ที่แตกต่างกันกล่าวคือ ในสภาพสถาบันประเภทมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล และภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี นั้น สำหรับหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ นักศึกษาพยาบาล 3 รุ่นแรกของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช ต้องเรียนวิชาในหมวดนี้ที่คณะ เกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ หลังจากนั้นประมาณ พ.ศ. 2515 ได้ย้ายไปศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์ (ศาลายา) นครปฐม มหาวิทยาลัยมหิดล ส่วนนักศึกษาพยาบาลของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ศึกษาวิชาหมวดวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ที่คณะวิทยาศาสตร์ (พญาไท กรุงเทพฯ) มหาวิทยาลัยมหิดล เนื่องจากคณะวิทยาศาสตร์ทั้ง 2 วิทยาเขต ใช้ผู้สอนส่วนใหญ่จากแหล่งเดียวกัน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ ในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นวิธีการสอนก็จะมีลักษณะ เดียวกันคือ สอนด้วยการบรรยายประกอบโสตทัศนอุปกรณ์ และใช้การสอนด้วยวิธีให้นักศึกษาฝึกหัดปฏิบัติทางห้องทดลอง เน้นในเรื่องความสามารถของผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยแต่เดิมประมาณ

พ.ศ. 2501 นักศึกษาเรียนรวมกันกับนักศึกษาทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ อาจารย์ผู้สอน เป็น อาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายหลังจึง เปลี่ยนแปลงแยกกลุ่ม นักศึกษาพยาบาลออกจากนักศึกษาทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ (สุวิทย์ เพียรกิจกรรม, จำ เรียง กุระมะสุวรรณ, สัมภาษณ์) เนื่องจากมีนักศึกษากลุ่มใหญ่ขึ้น วิธีการสอนของสถาบันประเภท วิทยาลัยพยาบาลก็มีวิธีการสอน เช่น เดียวกัน จะแตกต่างกัน เพียงสภาพของสถานที่จัดสอน ซึ่ง ลักษณะของการ เรียนการสอนในวิทยาลัยพยาบาล นักศึกษาจะ เรียนภายในสถาบันของตนเอง และทางสถาบัน เป็นผู้จัดทำ เนินการ เชิญอาจารย์ที่เหมาะสมมาสอน และการจัดชั่วโมงสอนส่วน ใหญ่จะมีชั่วโมงสอนทางทฤษฎีมากกว่าชั่วโมงการปฏิบัติ และในระยะ 2 ปีแรกจะ เรียน เน้นหนัก ทางด้านวิชาหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยที่วิธีการสอนวิชาคณิตศาสตร์นั้นจะมีการฝึก ทักษะ เป็นการฝึกหัดปฏิบัติทางคณิตศาสตร์ควบคู่ไปกับการศึกษาทางทฤษฎี

วิธีการสอนในอีก 3 หมวดวิชาได้แก่ หมวดวิชาสังคมศาสตร์ หมวดวิชามนุษย ศาสตร์ และหมวดภาษา ทั้งสถาบันที่เป็นประ เภทมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยพยาบาล จะมีลักษณะ เป็นไปในแนวทาง เดียวกันคือ พิจารณา เชิญอาจารย์ผู้สอนจากภายนอกสถาบันมาดำเนินการ สอน ยกเว้นหมวดภาษาของคณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราช และภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีที่ส่งนักศึกษาพยาบาลไป เรียนที่คณะ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (ศาลายา) และคณะวิทยาศาสตร์ (พญาไท) มหาวิทยาลัยมหิดล ตามลำดับ (จำ เรียง กุระมะสุวรรณ, สุปามี พันธน้อย, สัมภาษณ์) ซึ่งการเรียนการสอนในระยะแรกใช้วิธีการบรรยาย เป็นหลัก ภายหลังใช้วิธีการบรรยายประกอบ โสตทัศนูปกรณ์เป็นส่วนใหญ่ และให้นักศึกษาค้นคว้าทำรายงาน ส่งหรืออ่านตำราประกอบ เพิ่ม เดิมบ้างรวมทั้งจัดการอภิปรายและสัมมนาไปด้วย เป็นส่วนน้อย ทั้งนี้ เพราะการจัดชั่วโมงของการ เรียนในหมวดวิชาทั้ง 3 นี้ จะต้องจัดรวมร่วมไปกับการเรียน การสอนวิชาทางการพยาบาล ซึ่งต้องขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย และส่วนใหญ่ชั่วโมงที่สอนจะ อยู่ในภาคบ่ายแทบทั้งสิ้น (สุปามี พันธน้อย, จิตรลดา เลอชุต, สุนธ์ คอนดี, เรืองจิต ธีรดิถก และ เบญจมาศ อาราทุทธ, สัมภาษณ์)

2. วิธีการประเมินผล เนื่องจากระเบียบการประเมินผลในหลักสูตรของแต่ละสถาบัน การศึกษาพยาบาลจะบังคับใช้แก่ทุกหมวดวิชา ดังนั้น หมวดวิชาต่าง ๆ จึงมีการประเมินผลคล้าย คลึงกัน ซึ่งค่อนข้างจะไม่แตกต่างกันมากนักในลักษณะการกำหนดระดับการประเมินผลไว้ใน

หลักสูตร ระเบียบการประเมินผลมีการพัฒนาจากระบบคะแนน เป็นระบบเกรด ซึ่งในหลักสูตรแรกของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) พ.ศ. 2499 ใช้ระบบคะแนนในการประเมินผลวิชา (จำเรียง กุระมะสุวรรณ, สัมภาษณ์) จนถึงประมาณ พ.ศ. 2512 ซึ่งทางภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ขึ้น จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงระบบการประเมินผล เป็นระบบเกรด 4 ระดับ (สุปานี พันธน้อย, สัมภาษณ์) และคงระบบนี้ไว้ในทุกหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในระยะหลัง ๆ ในทุกสถาบัน สำหรับรายละเอียดในการกำหนดวิธีการสอนนั้น เนื่องจากทุกสถาบันได้ให้อิสระแก่ผู้สอน เป็นผู้ดำเนินการ แต่ส่วนใหญ่จะจัดการทดสอบปลายภาค ยกเว้นลักษณะวิชาในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งมีการแบ่งทดสอบย่อยและรวมสรุปผลตอนปลายภาคอีกครั้งหนึ่ง

3. ปัญหาของการเรียนการสอน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปแต่ละสถาบันในเรื่องนี้ ปรากฏผลโดยสรุปได้ดังนี้คือ ปัญหาที่พบมากส่วนใหญ่ ได้แก่ การจัดหาอาจารย์ที่มีความสามารถมาสอน เนื่องจากจะต้องอาศัยอาจารย์ผู้สอนจากภายนอก ดังนั้นการสอนจึงมักจะเบี่ยงเบนจากขอบเขตที่ทางสถาบันกำหนดไว้และลำบากในการควบคุม (จิตรลดา เลอชุต, สัมภาษณ์) นอกจากนี้ก็เป็นปัญหาในเรื่องของการจัดชั่วโมงสอนที่จะต้องพยายามจัด เวลาชดเชยให้กับเวลาสอนที่อาจารย์มักจะขาดการสอนในบางครั้ง (สุวิทย์ เพียรกิจกรรม, จิตรลดา เลอชุต, สัมภาษณ์) รวมทั้งปัญหาของผู้เรียนที่ให้ความสนใจค่อนข้างน้อยกับการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปบางวิชาเช่น วิชาภาษาไทย เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่าไม่สำคัญกับวิชาชีพพยาบาลเท่าใดนัก และบางวิชาที่มีเนื้อหาที่ค่อนข้างยาก เช่น วิชาฟิสิกส์ เคมี เป็นต้น ทำให้นักศึกษาเกิดความห่อเหี่ยว และไม่สนใจเรียน บางวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับที่เรียนมาแล้วในระดับมัธยมปลาย (สุวิทย์ เพียรกิจกรรม, เบญจมาศ ธาระพุทธ, สุคนธ์ คอนดี, สัมภาษณ์)